ГОДИНА XXII. На Цетињу, у суботу 20 новембра 1893. БРОЈ 47.

Излази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО УГАРСКУ на годину 6 ф., на по године 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.

За БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ и све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 10 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији „Гласа Црногорца“ на Цетиње, а може се и дартом уручивати на пошту у Котор. Дописе шаљу се уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се, на простору једне странице из листа, 3 новчића од реда за први пут, а за сваки даљи пут по 5 новчића. За огласе преко а на дуже времене споразуће се са управом.

ЊЕГОВО ВИСОЧАНСТВО ГОСПОДАР У КУЧИМА.

На Медуну, 18 новембра.

Дан јесенсви освануо је прекрасан. На границе зетско кучке код Златице повр Доњана чекала је једна чета војника Његово Високочанство Господара. Ту су били и многи кмећовци из Подгорице. У 7 сати пресјело је Господар са Круменца у колима са Њ. Сјајн. Кнежевом Наслеђеником. Ту је Господара дочекало бурно клицање „живио!“, и прва здравица, и пошто је прегледао чету, која му је војничке почасти учинила, крену на коња путем, скоро ограђеним, којим се иде косом у камените Куче све једнијем правцем и истову до Стубица према Фундини. Уз пут је Његово Високочанство сврћало у пријаку повр Доњана. Сам путем, гдје се виђело дијете, женско чељаде или који старац био је пријателски обдарен новцем. Са Фундине су уз наш пут до Стубица звона звонила, која су се радосно милогласно разлијегала по овијем голијем високијем литицама.

Кад смо се успели уз Стубице, пред нама се пружало равно поље, које се отоле простире између опет високијех голијех врхова до града Медуна, правцем више к сјеверу. Ту је била упућена друга чета војника, која се придружи и поворци, пошто ју је Господар прегледао, као и она прва. Ту је такођер дочекало Господара радосно клицање народно и здравица по народном обичају.

Уз то су почели топови да пуцају са медунског града, на ком се вијоре уз црногорске ратне побједоносне крстаче, и орисне тробојнице. Медун је ограђен на једној високој оштрој хриди, од које се спушта иза хрбат тако да затвара ову читову и плодну удолину, дугу скоро по сата.

Под Медуном била је намјештена тријумфална капија, са три свода, зеленилом и заставама украшена. Изнад главног средњег свода био је натпис: „Добро дошао!“, а изнад побочнијех: „Радујте се Кучи са свих страна“, — „Ево нама нашег Господара“. Ту је Његово Високочанство стигло у 9 сати гдје га је окупљени народ дочекао са бурнијем дуготрајнијем клицањем „живио!“ Кад се клицање стишало окружни капетан Лаловић поздравио је Његово Високочанство изгровореним и лијепијем добродошлицом. Отоле се Његово Високочанство упутило управо у горњомедунску цркву, гдје је кучко свештенство одслужило благодарење. Црквица је старинска грађевина с кубетом, изнутра доста сиромашна, као што су и остале у Кучима, којих има 12 православних и 2 католичке. Пред црквом су Господара дочекали ђаци основнијех школа са народном химном и тробојницама у рукама. На великом простору каменитом, што се пружа испред цркве, биле су упућене два кучка батаљона, 1600 војника, које је Његово Високочанство прегледало.

Послије војничке смотре Његово Високочанство изашло је на град, који је прегледао, и ту се дуго задржао прегледајући оволике, куда се водила толико дуга крвава борба. У граду је једна напуштена црквица, гдје је почивало тијело Св. Арсенија, које сада почива у манастиру Косијерему. Господар је наредио, да се ова црквица одма с прољећа обнови, да се у њој пије света литургија за покој душа овијех српскијех јунака, што су ово Медуна погинули. За тијем је Господар сврћао у кулу војводе Марка Миљанова, која је ту у граду и коју му је Господар даровао. У то је приспјело и доба од обједа.

Трпеза је била постављена за Господара на граду, до самог зида, који мора да је из најстаријех времена. Велико мање, различита величина и различитог облика, тако је објешано, да се једна уз другу прилубљује. Та грађевина мора привлачити нашу старинарску. И проф. Мошу, који је ми Дукљи дјетов радио, дивио се овој грађевини. Од овог зида, до три метра високог, пружала се по читјелом хрбату овога брјега трпеза за народ. Његови Високочанству узвисо је мјесто са трпезе горњој до самога зида, с једне стране, а с друге Његова Свјетлост Кнез Данило, тако да је народна трпеза са читјелијем окупљенијем народом мушкијем и женскијем била пред њиховијем очима, а опет су очи читјелог ту присутног народа у њих биле упрте за све прије од обједа. Војвода Марко и војвода Васо стали уз високе госте и служили их за столом. Соора је била господска, за којом је била читјела пратња Господарева, у којој су били између осталијех војвода Пламенац, генерал Ожеговић и г. Вуриса. Осим пратње Господарове било је још по народно одличнијех гости из Подгорице и из Пипера, као Војвода Мијајло, сердар Баћо, Соколић-Бац, Медо Лукачевић и т. д.

Прва је здравица подигнута са народне трпезе Његовом Високочанству у најпатриотичнијем духу, која је велико одушевљење приваисла. Тада се диже Господар чашом у руци и свима наздрави Кучима:

Ко данас тек испуних
Жељу стару, жељу давну,
Да посјетим, да поздравим
Покрајину ову славну.

Здрави Кучи, витезови!
У час добар сиђе ово,
И сб и доб на руках ка
Лукачевијех је ово!

Здрави моји соколови!
Крајиште ми јужно крило,
У наше се луто племе
Част и свако добро вило!

Ја бих много говорио
И уз чашу и без чаше,
Набрајо бих ваше борбе
И јунаке многе ваше;

Но се завјет о оним,
Што душмански мач посјече,
Бих се бојо да ми суза
Данас која на утече...

Суза!.. данас! — међу нама
Да у очи сјајне моје?
Кад оваке осветнице
Око мене чете стоје!

Када миле Ловћен гледам
Право наше Подгорице!
Кад се о њиме по раздају
Ни градови ни фортице!

Вјечна памјат умрлијем
Дрекаловог храброг јата
И Кучкога племенита
Осталога сваког брата!

А у здравље вас живијех,
Преосталих мученика,
Вас војвода, командира,
И главара, и војника!

Бог ви муке накнадио!
Небо ви се насмијало!
А оружје и јунаштво
За увијек ваше сјало!

Али је требало још чути живијем гласом и живијем је осјећањем Господар изговорио ову здравицу, па зато се окупљени народ једногласно одазвао или свако довршене мисли сходнијем усклицима на земаља грла, као да је здравица већ свима била позната, што значи да су сви сваку ријеч чули и разумјели. Утисак онога момента не да се описати. Одушевљено клицање и потрешено осјећање већ није имало краја. Доа су једни за трпезом сјећали, други су шетали и пјевали; тако све на измјену. Уз то су пресо обједа топови пуцали уз сваку здравицу.

У сат послије подне Господар је кренуо са Медуна испраћен одушевљенијем клицањем радосног народа и грувањем топова. А два батаљона војника испратили су Господара до Стубица, гдје су дефилирали испред Његова Високочанства. Међу пучкијем војницима има 200 католика и 20 мухамеданаца, који говоре арбанашки и српски, и који су данас у свему равни са православнијем Кучима. По томе се већ види, да су Кучи на самој граници Арбанија, и отуда велика важност ове наше војске храбре испрајане.

Нови пољски пут, што води из Доњана преко Кучи, иде управо на Широкар преко Гусињу. Са Медуна на сјеверу види се дивно између пиперскијех планина и Братоножића Морачко Јаворје, а на југу скадарско блато са сјеверном и јужном обалом. Отуда стратегички значај овог природом утврђеног положаја, у ком су Кучи знали бранити своју независност од давнина, прије него су се сјединили са Црном Гором.

Нека би ова висока посјета Господарова у Кучима отворила нову еру напретка на економном и просвјетном пољу тако храброг и важног нашега племена!

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 19 новембра.

Млади Краљ Александар отворио је народну скупштину у Београду престоном бесједом, која је најбољи утисак учинила у народној скупштини, што се најбоље огледа у адреси скупштинској, поднешеној Краљу као одговор на његову бесједу. Скупштина је мирно отрајала свој рад и она су [illegible] бити једно од најплодоноснијех. О реконструкцији министарства, о којој се одавна говори, и која је постала неизбјежна услед болести дра Доксића, предсједника министарског савјета, који је већ и оставку подио, још се ништа извјесно не зна; или на сваки начин та ће се реконструкција извршити у споразуму Краља и народног представништва, између којијех влада потпун споразум и међусобно повјерење, што је најбоље јамство за унутрашње консолидирање прилијеним и за њени спољашњи углед, коме циљу теже све земаљске странке.

Скорашња посјета грофа Калноција у Петрограду различито се тумачи у новинарству. Али је велики утисак учинило тумачење лондонског „Дели Њуса,“ главног органа Гледстоновог, који вели, да савјетовање аустро-угарског министра спољних послова са италијанскијем водило се о томе, колико ће Италија и Аустро-Угарска осле држати војске под оружјем у мирно доба. Споразум би био постигнут и уобличен, који би се имао предложити Немачкој, да и она ту пристане. Овај корак аустро-италијански да је послиједња трудног финансијског положаја једне и друге државе, које већ нијесу у стању да увеличавају расходе на издржавање војске и на даље развијање својих ратнијех сила. Ако је то истина — вели петроград. „Новое Времја“ — то се Европи може честитати ступање у сретнијем но период великог међународног живота. И ако се ту не ради о дјелимичном разоружавању двију немачкијех савезница, доста је одлука, да се заустави на путу погубном, на који их је повукло учешће у тројни савез. Та одлука била би нова драгоцјена гаранција стабилности европскога мира, и свак би јој увидио извор у франко-руском савезу, који најбоље мир осигурује. Послије овога догађаја, свак зна да тројни савез не може бити описан, ако не стане развијати своје ратне силе и даље. Војска реформа, која сада у њемачком сабору тражи сто милиона марака више, показује да у Берлину сматрају, да је нужно то развијање, те наравно то морају тражити и од својих савезница. Али ако оне друкчије мисле, и отуда шљедовало би, да тројни савез промијени своју досадашњу економију. Перспективи такође промјене — вели петроградски лист — до таквог је степена радости за све искрене пријатеље мира, да јој се не може вјеровати од страха, јер би могло слиједити горко разочарање, и да ту вијест није донио поуздани орган Гластоновог министарства, ми се на њу не би ни обрећали. На свакі начин, скорашње франко-руске свечаности с једне стране, и опасајски положај Италије и Аустро-угарске с друге стране, чине ту вијест вјеројатном, и толико је доста, да се констатира, како се општи положај у Јевропи промијенио послиједнијех шестседам мјесеца.

Толико „Н. Времја“ о посјети грофа Калноција на италијанском двору у Монци.

Уз то значајно је, што је опет орган кнеза Бисмарка „Хамб. Нахрихтен“ изашао с тврдњом о постојању руско-италијанског тајног споразума, што је исти лист још прошлетос био открио. Ту вијест из Бисмарковског извора италијанска влада није категорично побила, него се побијало путем [illegible] „Тајмсу“ један допис из Рима, који ту вијест опет побија. „Хамб. Нахрихтен“ одговарају томе допису, „ако је сагласност са Енглешком алеа и омега италијанске политике, и кад су за њу и сврхе тројног савеза тек на другоме мјесту, и ако је Италија готова да изађе из тројног савеза, кад би то Енглеска жељела, то би значило политичко одрицање у корист Енглеске, које се не слаже са достојанством велике државе. То не би могао рећи ниједан италијански официјални лист. А ако је то дописивати по енглескијем листовима. Дописник „Тајмсов“ не може обманути ниједног државника; само би могао полакати једном дијелу јавнога мнења енглеског. Свака смотрена спољна политика велике државе зна да се стара, да има на свом луку једну струну у резерви, ако се једна прекине, да остане друга. То се може учинити а да се не нарушавају дужности савезничке. Ми нити, (Немачка) прије, кад смо били у савезу са Аустро-Угарском, имали смо такву струну у резерви у виду споразума са Русијом.“

О овој вијести руски листови упорно ћуте, па да ништа не пропуштају што други о њој пишу.

ДОПИСИ.

Из Морача, 5 новембра. — Чули сте лако је синсвом Нинимор Ружичић, наш гост на ободској прослави, на путу своме по Црној Гори, дошао и у Морачу, гдје се у Морачком манастиру, овој славној немањској задужбини, задржао неколико дана. Као на цијелом овом његовом путу, тако је и у Морачи био дочекан од народа, као је примљено његовом високом достојанству, и као је захтјевала братска љубав према овоме рођеном госту, из братске нам Србије. Г. синсвом на том нашем дочеку захвалио је шљедећијем писмом из Бара управљенијем на морачког игумана о. Михајила Дожића:

„Предраги мој игумане, примио задовољства и среће, што сте ме тамо братски,

тако снисходе сви продусрски и дочекивали, указујући ми сваку пријатељску услугу и братско гостопримство, са искреним и отвореним срцем, не могу се уздржати и да и овим писмом, поред усмене изјаве благодарности, не изјавим топле осјећаје ордачке моје благодарности према јуначкој браћи Горњој и Доњо — Морачанима и племенитим Колашинцима.

„Зато те, драги брате, молим за моје своје примиш ти моју искрену благодарност на твоме братском и пуно пријатељском дочеку и гостопримству, и за тим да будеш тамо добар, те да исту благодарност изучиш од имена моје у Христу браћи свештеницима и богољубном народу милом ми и јуначким Србима и Црногорцима. Нека нас све сам Бог награди својом милошћу и благословом за учињено ми пријатељство! И ја ћу се Г. И. Христу увијек молити, да мојима благодат почива увијек над овим вама и домовима вашим, штитећи вас са Анђелима небесним.

„Будите, браћо, сви уједрени, да сам бивање моје у средини вашој увијек у срећне тамо времена свога, које ћу ја увијек забављати, сјећајући се свију вас и вашега пријатељства, и желећи и молећи вас да и ви мене не заборавите.

„Прижељујући на вас благослов Божији, молим вас свештеносадружини да би се у својим молитвама сјећали и мене грешнога, уносећи своје молитве за живот и здравље моје и за спасење моје душе.

„Благосиљајући вас, на свагда остајем ваш истинити пријатељ. Е. п. Никанор."

На овом дијеном писму одговорио је г. епископу од стране свештенства и народа игуман Морачки, уједрањујући га, да ће његово бивање у Морачи остати по вјекотом успоменом, и препоручујући његовијем светим молитвама общеодубљеног нашег Господара и Краља Николу, Његов владајући Дом, народ, цркву и државу нашу.

Из Јаде. 21 октобра. — Овамо се догодио рђав случај, за који сте и ви можда чули по листовима, али по чиме се описује да хоћу да ви јавим само је у истину био. Један путеводитељ, који прати руске поклонике из Јаде у свете мјеста, а слуши у руском палестинском благотворном друштву у Јерусалиму, по имену Павао Ђурић из Грбља, 11 овога мјесеца пошао из Јерусалима да у Витлејем су двоје руска господина. Кад дођу у Витлејемску пећину сиђу на мјесто, ђе се наш Спаситељ родио, и ту почети Руси побожно почну се Богу молити. Но пошто тако отворе, у исто приђоше доћу католички калуђери с исказанијем молбенијем, а чим ступе на врата од пештере, почну да вичу на пашоа и на Руса увреднијем ријечима, да морају одма из пештере изићи. Један је Рус баш свршио и други почео да метаније, и реку своме путеводитељу изјати пашоу, да им рече по италијански, да ће одма изићи. И пашоа изиђе и нами, молећи их и говорећи да ће сад одма Руси да изиђу. А они разјарени почну на њега из малијех револвера пуцати, али га не дотати ниједно зрно, у исти мах метну на њега руке, увате га двојица за руке а трећи га удари јединијем велијем кључем по глави, да остане обливен од крви. У томе се стаде мучити, да дохвати револвер или пашоа, и у томе отимању, револвер пукне да пасом. Тада се они лоуке, и он се отме из руку, у том мигновењу извади револвер и испали га најприје на оноа, што га је кључем ударио, и свеђо му га у прса, па почне друге да гађе, и сад су два мртва а један рањен. Одма дође војска турска и узати га. Кад је то чуо руски конзуо, тражио је, да му га предају, али му га нијесу мјели дати, јер је био аустријски подданик, и тако га одведу у Јерусалим, и исту ноћ уведе га аустријски конзуо. Исти се чине и витлејци су се умутили; тражили су га да га убију. Још се не зна што ће с њим бити. Чује се да ће га послати у Тријесте, да га суде. Ово ми писмо до знања, само је стварт протекла у истини.

Језера. 20 октобра. — Ми, који се налазимо у подножју Дурмитора, желимо достојним читаоцима „Г. Черногорца" да ово године, што се одавно не памти, јесмо прво дијеца, тако, да је Митровдан ваше прилично продужисмо Ђурђеву дну, него да пресјемо Митрову дану. Свијет се не вади ни у Дурмитору, и да подножје му не треба ни говорити, кад га нема врхом и средином.

Бијелило је 6—8 ог. или сјајно сунце и добар југ са својим мокрим прилама, дигоше га са лица Дурмитора и његове околине.

Ми се можемо похвалити неподношљивом јесени, ако дасмо у најљепшој жији, али, ипак, сваког дана осјећамо брз промјену, т. ј. добили снијег — бијели покривало земљино. Лужи и жуте мјеста задовољавају се сунчаним зрацима, бијелим вишама, зеленом покривачом земље. А ми, што се дружимо сјенерних крајева и високих планина, нијемо се похвалити бар бијелом покривачом земље просто сте лиме — а то је другстрјним снијегом.

Можемо ипак, драги читаоци, доказати, да је топлина ова са родовима добра, као што се иначе могло запамтити. Жита, кукуса, ајтоле и и сијена за стоку доста, те се је народ добро осигурао за зиму.

М. Ц. Дурмиторац.

Књижевност, умјетност и просвјета.

Данашње стање географске науке. Уводно предавање Др. Ј. Цвијића проф. велике Школе. Београд. 1893.

(Свршетак.)

Иза прегледа историје, ваљало је поновити географску науку, за чијем на садржину, циљу и метод, у колико нам то даје разумјети г. Цвијић.

Прије свега заустављамо се на етимологији географије.

„Мјерењем степени мјерају се димензије земљине, методима барометарским и тригонометријским одређују се висинске координате, детаљна испитивања износе на видело масу географских промјатрања, географско распрострањење појединих х облика и појава на земљиној површини; све то спада у физичку географију и даје свестрани појам о форми земље. Овај дио физичке географије даје се морфологијом, под коју спадају хидрографија и океанографија.

„Претходни задатак географске морфологије састоји се у том, да се упоима са земљом или небесним телом, са резултатима којих су добивени мјерењем степени и физичким промјатрањима, и да уђе у методе, којима се одређују географске координате."

За овим следује „проучавање разноврсних облика земљине површине, варијететске и класификоване форме, утврђивање њихових географског распрострањења и веза са геолошким саставом и климатским приликама."

Овдје се разматрају разлучита на земљи уздиза, међу којима најважнија атмосферска вода и различна дејства на површини земљиној, била она у тврдом стању (глечери) или у течном. „Деформација или орогенско дејство вјетра и спонтане материјала на извјесним тачкама, узроке разноврсним облицима, који су нарочито распрострти по пустињама. За остали рељеф особито су од важности текуће масе водене, виде текућице", (стр. 10), а то спада у хидрографију.

„Засебни дисциплини морфологије, океанографија баци се облицима медиоренним или меленским. Она проучава топографију дна мора, на основу морских дубина".

„Хемијско и физичке особине морске воде, распоред температуре у различним дубинама, стварање и различна структура леда у океанима, кретања у мори, као што су таласи и струје морске, са тим појавама и осим спадају даље у тему океанографије." (стр. 21).

„Да студије географске морфологије је основица, а за самостална испитивања појединих земаља безусловно је потребно савладати до детаља резултате географске морфологије." (стр. 22).

За овим г. Цвијић пребројава науке, које су најтијесно овој науци допринијеле, међу којијема Рихтхофен и Пенк дају правац и доносилице облик морфологије. О Рекиу, најплоднијем географу на свога доба, говори, да „он задобија богатством речи, финоћом и јасношћу стила и таленатом сјајним, али у проматрању уноси много сентиментализма и за то понекад концепције често пати у квалитету". У наслуту Пешелу спада то, што је он погодио пут, метод, који је служио за углед доцнијим радницима, нарочито у Немачкој при детаљном проучавању морфологијских питања. За морфологију планинску или орографију препоручује дјела Lesley-а у Пилсвеј, Gilbert-а у Америци, De la Noe et de Margerie у Француској; послиједњи нанесе мора проматрања и систематски уређују резултате морфологијских питања у дјелу Les formes du terrain. Резултате океанографских истраживања сређује видјели географ Krümmel, који је и сам учествовао у истраживањима и написао је знамениту океанографску питања.

Што се тиче мјерења, одређивања географске ширине и дужине и т. д., за то потребна особита наука геодезија. „Методи и инструменти данас су усавршени да за извјесна мјерења треба владати великим математичким и техничким знањима. Тај материјал, до којега годјет мјерилом радили, даје се географу на проучавање и обраду" (стр. 23).

„Проматрање је још важније средство географске испитивања. Простире се на проучавање облика и појава у малим областима или на целој земљиној површини, иначе је предмет географске проматрања и веза између пластике, састава природе земљишта и карактера људских творевина. И у тим проматрањима важе извјесна правила, а нарочито дескрипције, које су правилно писане географске монографије. Истина су само увјежбани људи одрасли овим питањима и предвиђају у проматрању, којима се долази до правих, географских факата, или се и та духовна особина задобија путовањима и другим проучавањем географских објеката" (стр. 23).

Сада о науками помоћницима географије. „Обично сваки науки (осим чисте математике) има групу предмета или појава, које су само њени својина, и оно њих су сиромах, који се центру или од шта помјају, и науке прелазе непрестано једна у другу. Оне имају хеуристичко натпорене, нимених лидова нема међу њима, а све је ово потребно особито нагласити, кад је говор о географији, која има додирних тачака са многим науками, особито са геологијом и метеорологијом. Најмити мисје су њене помоћне геологији" (стр. 24).

За овим аутор наводи цио ред примјера, у којима се види, како географија није у стању објаснити многе појаве и форме без помоћи геологије, са нјеним дјеловима геотектоником, тектоником појединих дјелова земљине површине и од мале приједности стратиграфије, и на крајњему дадаје ово: „Закључак, који би желио препоручити нашој нашој овај је: геологија је за географију најважнија помоћна наука, и ви се морате са свом обиљношћу бавити и студијама геолошким." (стр. 26). „Друга помоћна наука метеорологија доцније је била само климатологијом, иако била самостална наука, већ дио географије. Она сада проучава појаве, по којима се збивају појави атмосфери, самостална је и цијо јој је позадина прогноза времена." (ст. 26).

Овијем свршава се о физичкој географији и прелази се на антропогеографију.

„Осим тема физичке географије говори проф. Цвијић — наша наука се бави и о утицају физичких прилика на човјека, правци испитивања, којем у новије време по аналогији са овим — и биогеографијом, дато име антропогеографија. Али она је опсежнија и има више и тешких проблема. — По Рацелу, који се сад највише бави о антропогеографским питањима, она би требала бити главно поље рада географског. Многи елементи, који су досад у политичкој и историјској географији били истице, податци без веze, употребљени су у антропогеографији, особито дати о простору, дужини, броју статистички податци, стари и нови и теми, и историјски топографија. Испитивања антропогеографска обухватају насељене области земљине, е ш у м е н е, како су знали стари или, познати њима насељени дио земље. Антропогеографија одређује границе ешумене и надиђа области њене, у којима су настањене најјединице, по врсти и карактерима." (стр. 27). Да боље истакне и приказа једну од тема антропогеографских, проф. Цвијић нам примјер навода начин насељавања.

„У нас постоје изузимајући нарочи, три главна начина насељавања: 1. У јужној и југо западној Србији, које је богато висинске разгране, испреплетане вијенцима, повијарцима и косама насеља су овакви: Обим, у којем су куће једнако сеоа врло је велики, куће су р а с т р а н е и макоп по брдима и косама. Комплекси куће по појединим брдима њиу се врјеки или мале, а становници њихови имају често з а ј е д н и ч к о п р о м а м е, тако да се види њихово племенско средство. Оно куће је полмата или велика окућница са баштом, чардацима, амбарима, мајатима и т. д. Не улазећи се у детаље за нас само још ово поменем. У ове стадне станове иду често и привремени у планини, који се зову с т а н а р и м и ц е и у којима куће планинске, за тим рећи и привремени станови у воду под летиште и сијена, који се различно зову: к о л и б е, п о ј а т е, а једни њихови засебни облик к у ћ е. Други начин насељавања сусрећемо по дубодолинама и равнинама Источне Србије. Сеа су много на мјет обима, куће су ове у блиску, једна до друге, али међиним без реда разбацане. Уз куће иду по правилу п о ј а т е у планини и ове су привремени станови, или се становништво често бави у њима душе но у стадним становима. За овај начин насељавања велика је сточарска заједница, б а ч в а ј а ш е. Трећи тип је карактеристичан за велике равнице наше, као Мачву, Стиг, Морави, Ресаву и т. д. Куће се окућницом, која знатно одступа од ове у прва два начина насељавања, по правилу су готово уз ниске или више правилним улицама.

„А би биле поузданија поука, коју сам намјерио навести још један примјер. У правој Пиној Гори, натуској палији, нема куће по брдима, све су у долинама и увалама, користастим са свих страна потреним утолеглинама. Куће су по страна дола, зидане од камена великим протесаним и неотесаним малтером, по кровови кровином. Мала равни овдје доле нема куће, које је дугачка 300—400 мет. и 50—100 мет. широка, испреплетана је и подијељена сувомеђинама у њиве, које су дрвенице појединих кућа. На том једном парчету плодне земље живе обично 20—30 или 60 кућа. Иде у очи оскудица извора и текуће воде, и ради то потребе се среде у свакој кући или на једна за стоку, чатрље, пистијерне или б а с т и ј е р н е и друге, и поврх су и удубљења и излокавости у пречњаву, у којима се задржи вишница или воде од топљења сњежна и зову се к а м е н и ц е. Колико сам се је могао обавијестити изгледа да су по појединим увалама настањени родови црногорски, овдашњи чисти, колико могу бити у њима, пуном усвоја дијелу Црне Горе.

„Несумњиво је, по овим подацима, да природа земљишта утиче на начин насељавања. У помјенутом дијелу Црне Горе осим додова и увала нема друге земљишта погодног за културу, и становништво се морало ту концентрисати. Кад се неће мора настањивати по долинама, неопходна му је потреба, да одабере стрмо сунцу окренуте. У њеним увалама, као што су Пјешивци, Граховска и Добрска више је и становништва. У истиљном броју било је и других узрока. Од особитог би интереса био факат, да су у увалама родови. Комунизација земљишта ишла би тиме на руку племенском средству и одржавала га. Треба нуђа и вјештачке грађевине за воду јасно доказују утицај вршенитог земљишта на те људске творевине. — У нас би се само за грунисали начини насељавања у равницама Мораве, Стига, Ресаве и Мачве могло рећи, да је погодности условљен природом земљишта, у колико, у последњем случају, није било вјештачких утицаја. За објашњење растојности куће по јужној и југоисточној Србији није довољна само природа земљишта. Не само по брдима, већ и по долинама и равнинама ове области, као по Јадру, Колубари. Тамнава и Шајкаској Посавини, куће су растојане. Изгледа, по заједничким приликама, које преваљују у појединим крајевима села, да је на овај начин насељавања било од утицаја племенско средство; оно би могло бити узроком, што је село разбијено у крајеве. А што су куће и у крајевима раздвојене једна од друге, што су особитог броја и имају окућницу, нијесу то утицали особини нашег народа у овим правцима: воли да се шири, хоће рахатluк.

„У том смислу расправља антропогеографија своје теме. Иза да нам, ради потпуне оријентације, додам једну напомену. Ова дисциплина географска није још довољно, поглавито се у њој још ради по монографијама, нијесу јој сви задаци прецизно одређени и границе осигурене. Осим тога закључак у питањима антропогеографским често нијесу обилатни, као и њима социјалних и историјских наука, они нијесу свесни, немају у себи увјерења толико доказе свега, да биста морали бити приморани, да из усвојате. Мени посла и са помиљованим органимом друштвене људских и расправа једну од најтежих тема, које су иначе занимале дух човјечји: утицај цјелокупне природе на творевине људске и особине духа народног. Много мијансе у овим тешким питањима није лесно уочити, особито су духа племенске често јако сарвиме и заплетене, комплицоване од најтамније функције у организму човјеком. Треба да нам је јасно: наше антропогеографија нема много резултата и баш се е много обазривости мора размишљати о њеним темама. И то је узрок разлог, што су од времена Хумболтова и Бергхауза географска испитивања погдавито концентрисана на физичку географију, која се служи простијем природњачким методама и лакше долази до поуздане закључака.

„Физичка географија и антропогеографија чине о п ш т у г е о г р а ф и ј у. Према њој стоји географија појединих земаља, с п е ц и ј а л н а г е о г р а ф и ј а, која, имајући за објект њену или неку домаћност, бави се и о темама физичке географије и антропогеографије, и теми да из слије у једну општу слику. Осим тога у специјалној географији долази и оних чији појави је дато име историјске и политичке географије."

Историјска географија служи за разјашњавање историје.

„Све теме политичке географије, које се дају антропогеографски третирати, улазе у специјалну географију." (стр. 32.) „Не треба да политичком географијом мијешати топографију. Велика топографска знања мора свако географ имати и непрестано на њима, будећи навиђ по допушта да географ обилази топографијом цијела земље. Они потребни географски елементи боље се уче из књиге и предавања, већ приватном студијом. Атлас и карте су за географа основом, он мора у њих непрестано гледати, проучавати и учити топографију. Путовања, најмоћније средство за географске студије, треба најмање и за елементарне топографије." (стр. 32.)

На закључку г. Цвијић чини овај низ цјелина предавања:

„Резултат би могао распрострањења биљ. Математичка или астрономска географија само је пропедевтика географска. Она је за нас у толико интересна, у колико појава, којима је земља изложена као небесно тело, утичу на појаве на површини њеној. Синтетичке су дисциплине стара: географска проучавања и интегрирано цјелокупне опште географије. У њој је физичка географија најважнија дисциплина која и по задатцима и методима мјешта

наша има чисто природњачки карактер. Њеме су дијелови хидрографија са океанографијом, морфологија и климатологија, а најважније помоћне науке геологија и метеорологија. Друга је дисциплина антропогеографија, новија, мање обрађена, али врло интересна област географије. И ова, а још више специјална географија садржа и историјских елемената, имају дуалистичке карактер." (стр. 33).

Ми смо се, можда, сувише много заустављали на једном предавању једног младог професора; али од великога је интереса избрати њим тему: о науци, која при свом том што се почиње од најстаријих времена, још је „млада, потпуно непосредована, још продаје крај своју сређивању материјала, апстраховању закључака, издвајања истине" и тек скоро је добила право грађанства међу осталима науками. Међу тим ми на нашем језику немамо ниједног дјела, ни мале расправе о географској науци, при свом томе што имамо много људи, који пишу географије, а још више, који прикупљају материјал географије. У том погледу лежиште смо. Цвијић, и ако је мала по обиму, даје нам јасан и тачан појам о географској науци и њеним постулатима, с којима треба да се рачунају они, који ће да раде на пољу те науке; она даје нам освјетљење у тами и хаосу досадашњег рада и досадашњих појмова у области науке, у животу савјех народа мора играти важну улогу, објашњавајући њихову прошлост и садашњост. **Рц.**

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 19 новембра.

(**Са Крушевца.**) Велико војничко вјежбање, што је било коначно наређено за сјутра, одложено је због ружног времена до прољећа.

(**Из дипломатског круга.**) Приспио је нови министар резидент француске републике Донот. — Гроф Серсеј, секретар француске легације на Цетињу, премјештен је у Пекин, куда ће тек с прољећа. Ове зиме мисли останути у Дубровнику, гдје своје господ., гдје ће уживати благо поднебље. Гроф Серсеј је са својом госпођом, такођер са својом пунцом и свјетником Д'Андо, које су овдје цијело љето провели, она послједња бавећи се успјешно са сликарством, већ отпутовао у Дубровник, оставивши на Цетињу пријатну успомену.

(**Из дјевојачког института.**) У недјељу 14 т. м. прослављен је у овом институту рођендан Његовог Величанства Царице руске Марије Феодоровне, Покровитељице његове. На црквеном богослужењу у институтској капели било је присутно више одличније особе. Послије службе Божије у великој дворани питомице су отпјевале „Боже царја храни," и г-ђица Начелница од њихове стране телеграфом поднијела је Његовом Величанству топлу честитку. За тијем је г-ђица Начелница у своме салону примила честитања присутнијех. Институт је био здравом застављен окићен.

(**Њуку Ненадовићу,** поводом његове пјесме у „Стражилову", којом обећаје да ће брзо походити Нови Сад, наш народни пјесник Радоје Црногорац упутио је ову пјесмицу:

Ти обећа уредништву
„Страживлова" листа,
Да ћеш брзо походити
Нови Сад одмах.

И то да ћеш извјешћа
Смјути у њему:
Наш пјесниче, српски, мили
А сјајни адему.

Да поздравиш браћу милу
У том српском гају,
Гдје просвјета шири крила
Ка' мић'о у рају:

А нијеста нам та не рече,
Српски орао стари,
О долину — гдје блистају
Сабље и јатаги!

О долину у висине
Изнад мора сиња,
Гдје се Лоћен пуна славом
По праву Петља!

Да те виде Црногорци,
Са „Царом Душаном,"
О пјесмице са пјесмама
Свјетлијех дана.

(**Пловидба парабродска по скадарском језеру**) не само да није прекинута, као што су неки листови раструбили, па и неки српски прихватили, него се све боље развија. Чујемо да је већ наређен и други параброд у Венецији.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА".

РИМ, 13 новембра. — Брин је поднио камари жељену књигу о догађају у Етморту. Извјешће одбора, који је проучио ствар Банке римске учинио је велики утисак.

БЕЧ, 12 новембра. — Предсједник министарског савјета Виндишгрец изложио је у рајхсрату програм нове владе, који вели да ће се бавити социјалном политиком и да ће пристанити монстарску реформу.

ПАРИЗ, 12 новембра. — Настављ се расправа о министарској изјави.

ГРАЦ, 12 новембра. — Одлучено је да се пренесе сјутра у јутро тијело Хартенауа у Софију. Руски Цар и велики Кнежеви управили су матери покојниковој најтопије депеше саучешћа.

РИМ, 13 новембра. — Болити је објавио камари оставку цијелог кабинета. Сједница је била бурна. Крајња лијева нападала је оштро министре, који су узбуђено одговорили. Камара је одгођена. Краљ је конферирао са предсједницима камаре и сената.

МАДРИД, 14 новембра. — Савјет министарски одлучио је, да тражи од мароканског Султана извршење строго уговора, и наредио генералу Мацијасу да изради план кампање.

ПАРИЗ, 14 новембра. — Министри радикали дали су оставку. Ујутро сједница врло узбуђене ријеси министарство одлучило је да да оставку.

РИМ, 14 новембра. — Краљ је данас конферирао са Мординицом, Крисијом и Рикотом.

ПАРИЗ, 15 новембра. — Казимир Перије и Дини устежу се да саставе нов кабинет. Кариот се савјетује са Мелином.

РИМ, 15 новембра. — Краљ је примио Рудинија; сјутра ће се савјетовати са сенатором Сараком. Још ништа није одлучено.

МАДРИД, 15 новембра. — Мартинез Кампос ушао ванредно у Мелиљу. Велико одушевљење.

БУКАРЕСТ, 16 новембра. — Краљ је отворио престолијем говором камару. Нечиче рођење сина наслједника, које утврђује симпатије између земље и династије, и осигурање будућност краљевини. Конституира као све државе хоће мир, који допушта да се ради на развитку благостања.

РИМ, 16 новембра. — Краљ је примио више политичнијех људи, између њих Брина и Пиљотеру. Држи се да ће Занардели саставити кабинет.

ПАРИЗ, 16 новембра. — Кариот се још савјетује са ранијем државницима.

БЕРЛИН, 17 новембра. — Цар Вилхелм и Каприни добили су из Орсеја по скрипцу, у којима је била пакленa машина, без икакве послједице.

ПАРИЗ, 17 новембра. — „Монитор Универсел" опровргава вијест „Тајмсову", односно вјеридбе Царевића са принцесом орлеанском Јеленом.

РИМ, 17 новембра. — Краљ је овластио Занарделија да саставе нови кабинет.

МАЛАГА, 17 новембра. — Генерал Комполе упутио се за Мелилу.

ЛОНДОН, 17 новембра. — Гледстон је изјавио у доњој кући, да влади није ништа познато односно руске луке у средоземном мору.

ПАРИЗ, 18 новембра. — Кариот је обавијестио Спилера да саставе нови кабинет. Спилер је говорио са ранијем политичнијем особама.

КАРДИФ, 18 новембра. — У конзервативној скупштини Салзбери је нагласио потребу, да се флота повећа.

МЕЛИЛА, 18 новембра. — Приспио је генерал Комполе.

БЕЧ, 18 новембра. — Гроф Казнокија повратио се са допуста.

ПАРИЗ, 19 новембра. — Спилер напао је на потешкоће, да саставе кабинет. У његовом присуству Кариот је позвао Казимира Перијера, да саставе кабинет.

РИМ, 19 новембра. — Кредит мобилијарни тражио је мораторијум.

РИМ, 19 новембра. — Занарделиј дуго се савјетовао са Сараком и Сонином. Преговори са Сараком и Сонином још траје. Крисија отпутовао у Неапуљ, својим приватним послом.

БЕРЛИН, 20 новембра. — Рајхстаг примио је предлог центрума, којим се укида закон о језуитима са 173 гласа против 136.

ПАРИЗ, 20 новембра. — Казимир Перије договорио се са главнијем политичарима о политици новог кабинета, који ће бити потпун вечерас.

БУДИМПЕШТ, 20 нов. — Послиједње 24 ура није било ни један случај колере у овој Угарској.

БЕЧ, 20 нов. — Примљен је допуњавајући закон о лиценсеру.

РИМ, 20 нов. — Преговори Занарделијеви о саставу новог кабинета настављају се.

ЧИТУЉА.

ПОП НИКОЛА ПОПОВИЋ-ЛИПОВАЦ.

Не можемо пропустити а да не јавимо нашу жалост, која нас је снашла са смрћу доброга и непрежаљеног нашега старина попа **Николе Поповића Липовца**, који се прије прошлога, у 84 годин свога живота, у своје родно мјесто Грађане, у вјечност преселио.

Колико је покојник цијењен и љубљен био од народа, нијети се могло при његовом сироводу, да су из многијех села Рајечке и Примјечке нахије похитали и покојнику у Грађане, да му послједњу почаст учине, као свотичестивому, који је био прави ревнитељ за добро своје цркве и сељана, који се увијек одликовао са својом благом и кротком нарави, ревношћу и љубављу према Богу, своме роду и отаџбини. Који се је увијек и међу својима прежицима за бојишне пољу у јуначству одликовао, па ће се име попа Николе Грађанина у своме селу увијек спомињати, као вјерногa подлинна својих Господара, који лијепо име и поједе гроба у Грађанима остаде.

У тешким приликама за одбрану отаџбине кад је позван у селу бивао: „Ко је момак, но је Црногорац!" он је први на него устајао и увијек се у бојевима одликовао. За потврду овога навешћемо слиједеће: На Граховцу, 1 маја 1858 г., кад је највећа и најсудонија битка била, под управом Великог Војводе Марка Петровића, поп Никола Поповић нијерија је с јатаганом у руци на шанац турски нечовно, ће је више рана добио, а под мишјеним, на очиглед обје војске, пројурио усред таборе турскијех шанца, ће га доцнија Турчин јуначка „с голом сабљом у бијеле руке", и ту се по исходнима пута мушки ударише, али га поп Никола свлада и жива га пошаље. Такођер и у боју на Сабјанцу, 1862 године, опет је учинио на турску војску, ће је и ту исходнио рано придобио, због чега је био одликован са храбрим медаљама од блаженопочившијех Кнеза Данила и од срећнопадајућег Кнеза и Господара црногорског Николе I.

Све ово морали смо споменути о нашему добром и незаборављеном старини, да му се при растанку колико годно одужимо, јербо је достојно и неумрлно бранио „Олтар праве вјере и имена српска."

Лака му црна земља!

Бог му новој дио!

Грађани, 15 новембра 1893.

Један Грађанин.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

На 13 о. мј., у болници Данила I ог на Цетињу, преселио се је у вјечност, у најљепшему цвијету младости, 21-ој годин свога живота:

ТРИФКО БУВА,

и то послије дугогодишњег, по тешког болованја од сушице.

Покојни Трифко био је родом из Пешевића, села Рибара.

Најмећа мети, нијесу, жемрели грудови и сва медицинска средства, да се покојник избави из чељусти смрти, бијаху узалудна.

Не могу пропустити а да се овом приликом топло не захвалим г. Дру Петру Мидљићу, на великом труду и неуморном заузимању оно покојника до послијеђег издисаја његова.

Такође овим путем нека је нарочита срдачна хвала и свој оној браћи Црногорцима и Херцеговцима, која не само што покојника за сво вријеме његова боловања посјетиваше и храбриваше, већ га и у великом броју испратише до вјечнога му дома.

Сјутра у суботу, покојнога Трифка данас у Вашној цркви" нарастое, усљед чега молим све оваквиме моје и покојника пријатеље, да у што већем броју присутни буду.

Цетиње, 16 новембра 1893.

Друг и пријатељ покојника:
ПАВЛЕ ДУБАЉИЋ

New-Jork

ДРУШТВО ЗА ОСИГУРАВАЊЕ ЖИВОТА.

установљено 1845 године.

У Аустрији дозвољено одлуком дана 25 јула 1876 Високог Цар. Кр. Министерства Унутрашњих Дјела

Имовина на 1 јануара 1893: **713 милиона франака.**

Нови послови у години 1892: 66.259 Полиса са осигураним капиталом и од **899 милиона франака.**

Осигурања у снази (на 1 јануара 1893): 224.008 Полиса са осигураним капиталом од **3572 милиона франака.**

Чисти претјечак од смрћу обновљ на 1 јануара 1893:

87 милиона франака.

New-Jork је један **прости међусобни завод** (нема акционера и није никада акционера имао), те с тога сва имовина, као и сва добитак, што од промета посала исплата, припада искључиво, једино и само осигураницима.

20 годишња мјешовита осигурања, што су протекла у годинама 1892 и 1893, са **20-годишњим прикупљеним добитком,** пружила су осигураним за само заштиту осигурања за сва трајања осигурања од 20 година, него још сувише **4-4½ %-тну** [illegible] од [illegible] [illegible] [illegible]

ОБЈАВА.

Четврта моја мапа у Обод продајем. Ко би желио сва четири или појединог купити, нека ми се ради погодбе јавити. У истој кући ће сумњни има место правио на пазарцу(ступу.)

Цетиње, 27 октобра 1893. **Ило Мартиновић.**

ИНТЕРЕСАНТАН је у данашњем броју нашега листа ту трећеи **оглас** *Лесерде Хеснера* у Х а м б у р г у. Они кући сво-бито се је позвала со тачним и брзим повољним случаји ших се добитака, услиед чега овај **оглас** сваком топло пре поручујемо. Администрација „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА."

ГЛАВНИ ДОБИТАК 5000.000 мар. | **ПРУЖИМ РУКУ СРЕЋИ!!** | **ЗА ДОБИТАК ЈАМЧИ ДРЖАВА**

на судјелујуће код учења у новчаној **лутрији**, која је од Државе Хамбурске јављачка, и у којој **сигурно** воја добивених бити

ПОЗИВ

10 милиона 452,425 марака.

Добитци те доћи **валане новчане лутрије**, које само **110,000** средњих пма, јесу слиједе:

Главни добитак у случају 500,000 марака.

Награда	300,000 м.	56 добитака	5,600 м.
1 добитак	200,000 м.	101 добитак	33,600 м.
1 добитак	100,000 м.	263 добитака	52,600 м.
2 добитка	75,000 м.	4 добитка	1,200 м.
1 добитак	70,000 м.	720 добитака	1,600 м.
1 добитак	65,000 м.	1257 добитака	500 м.
1 добитак	60,000 м.	31 добитак	300 м.
2 добитка	55,000 м.	120 ком. 200	150 м.
1 добитак	50,000 м.	33500 добитака	145 м.
1 добитак	40,000 м.	7992 добитка	127,100 м.
6 добитака	30,000 м.	14 м.	
3 добитка	15,000 м.	10848 ком. 67, 40, 20 м.	
26 добитака	10,000 м.	У збиру 55,400 добитака м.	

а исти ће бити за новчано мјесеци у 7 одјелења **сигурно** раздијељени.

Главни добитак прног разреда износи 50,000 марака уздижемо се у 2-м на 55,000 марака; у 3-м на 60,000 марака; у 4-м на 65,000 марака у 5-м на 70,000 марака у 6-м на 75,000; у 7-м 200,000 и о наградом од 300,000, случајно 500,000 м.

За доходе добитно учење, које је служебно утврђено,

1 цијела ор. средња **завда само 3 фор. 70 н.**
половина „ „ „ 1 „ 85 „
четврт „ „ „ „ 95 „

и ја шаљем те, од Државе лајачкие средње опсе, које пошаље уплату у року и плаћену, и у најдужемје правно.

Сами удјелитар добиа уз оригинаду средну и одговарајућа план, провиђен државним грбом завдана.

Исплату и разнаслашење добитка извршује Државно и уз строго **тајне.**

Само поручење може се учинити препорученим писмом.

Ради скорог учења, нека се сваки обрати са писмом до

29 новембра 1893

са поуздањем на

JOSEPH HECKSCHER,

Banquier und Wechselmakler in HAMBURG.

СВАКОЈ ГАЗДАРИЦИ

која хоће да скува добру каву!

Пазите добро, кад у продаји КУТИЈА и ПАКЕТА, које НИСУ ПРАВА „ФРАНКОВА" КАВА, већ подражавања

Хоћетели укусну и добру каву, то тражите ПРАВУ ФРАНК'ову КАВУ, која је САМО ПРАВА с'ових заштићених знакова:

и овим подписом:

Heinrich Franck Söhne
Linz. Ludwigsburg.

Зато: ОПРЕЗНОСТ ПРИ КУПОВАЊУ!

ГРЕШНО је мислити, да се „добра кава" може сама с'кавом у праву зготовити, — не, јер добар придодатак **УВЕЋАВА** снагу кави, њену боју и њен укус.

То је факт, уверитесе сами пробајући

ПРАВУ **ФРАНК**ОВУ КАВУ.

За цену каву: 4 касмо зрнасе кафе — 1 кашику ФРАНК коте
„ белу „ 3 „ „ „ — 1 „ ФРАНК „

Belgr

ПРАВА ФРАНК'ова КАВА

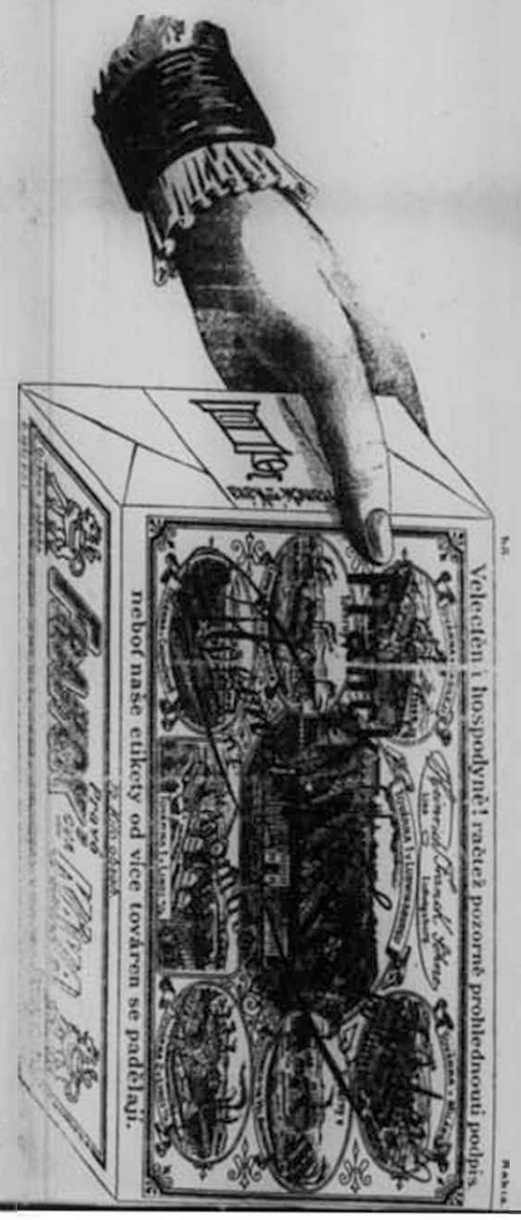

СВИМА ПОШТОВАНИМ ГАЗДАРИЦАМА СРПСКИМ.

Врло често чујемо питања — особито од оних госпођа које су на страни биле, — зашто је бела кава тамо укуснија и јача а и лепшу бистрију боју има него код нас.

ЗАШТО [illegible] кава и код нас тако исто бити?

ЗАТО јер је науштимо тако добро зготовити.

Да би добру, јаку и притом свагда јеftину каву скувати могли, нужно је [illegible] ову особито пазити. (Узмите Цајлон или Јаву помешано с' Рио дез, о врсте.)

ПРИДОДАЈТЕ МАЛУ ДОЗУ

ПРАВЕ ФРАНКОВЕ КАВЕ

и би тада постиће добру каву с' [illegible] лепом бојом.

Много газдарица узимају као придодатак и орнеи јечам сиромо или леблебију. Ти придодатци чине каву густу, мутну и киселу и немогу кави дати нити финију боју нити чисти укус.

ФРАНКОВА КАВА ради њених добрих својства, која увећавају укус кави у праву, врло је распрострта и тражена, зато препоручујемо најтоплије свима онима који је још нису покушали да пробају, и чисто том приликом нагињемо да особито на овај надпис:

Heinrich Franck Söhne
LINZ LUDWIGSBURG.

и са ова фабрична знака:

одаје, јер кутије су од многих фабриканта подражавани ради лакшег промета [illegible] производа.

Уредник Др. А. Томановић. Издавач: Држ. Штампарија.